

Yhteistyön kautta lapsi keskiöön sijaishuollon valvonnassa

Huom! Osallistu keskusteluun:

#lastensuojelupäivät2022
#valvontakeskustelu

TURVAA
ja
TOIVOA

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

- Hanna Lappi (Turun yliopisto/ Vantaan kaupunki):
Miten lastensuojelupalveluita on valvottu Suomessa?
- Anna Tervonen (Etelä-Suomen aluehallintovirasto):
Aluehallintoviraston näkökulmia valvontayhteistyöhön
- Pia Gripenberg (Helsingin kaupunki):
Lasten äänten tavoittelu Uudenmaan valvontayhteistyössä
- Mervi Lyytikäinen (Tampereen kaupunki):
Asiakaskokemuksen kartoittaminen Pirkanmaan sijaishuollon palveluiden järjestämisessä
- Päivi Korhonen (Vantaan kaupunki):
Sijoitettujen lasten hyvinvointi ja lapsikohtainen valvonta – THL:n Kysy ja kuuntele –hankkeen tuloksia

Miten lastensuojelupalveluita on valvottu Suomessa?

TURVAA
ja
TOIVOA

Hanna Lappi

Väitöskirjatutkija, Turun yliopisto

Valvonnan sosiaalityöntekijä,
Vantaan kaupunki

21.10.2022

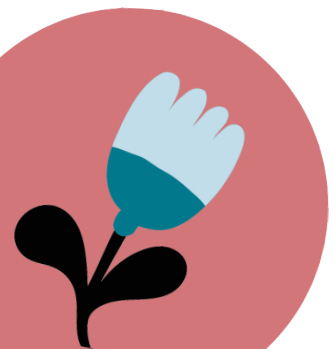

Ehdotus alle 10-vuotiaan lapsen seuraamuksesta ja sen valvonnasta vuonna 1875:

”Lapsen hoitomiehen pitää, kahden todistajan ollessa läsnä, huoneuksen sisällä toimittaa vitsakuritus lyömällä enintään kaksikymmentä kertaa; **valvokoon myös täytäntöönpaneva viranomainen**, ettei kuritus tapahdu leväperäisesti tahi tarpeettomalla ankaruudella”

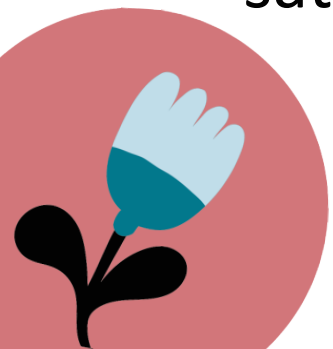
Komiteamietintö 1875:9. Alamaiset ehdotukset Suomen suurruhtinaanmaan Rikoslaiksi

/ Harrikari 2019, 189

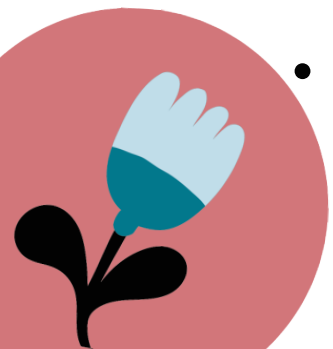
Lastensuojelun sijaishuollon valvonta ei ole uusi asia

- Jo vuodelta 1902 löytyy merkintöjä siitä, että lastensuojelulaitosten toiminnalle tulee asettaa ylitarkastaja, joka kiertää laitoksia ja valvoo toimintaa. (Harrikari 2019, 154)
- Aikojen saatossa valvonta on kuitenkin ollut vaihtelevaa. Esimerkiksi 1950-luvulla lastensuojelulaitosten valvonnan on todettu olleen sattumanvaraista ja satunnaista. (Hoikkala 2020, 83)

Valvonnassa ilmi tulleet epäkohdat ovat tuoneet muutoksia lainsäädäntöön

- 1960-2020 –luvuilla valvonnassa esille tulleilla epäkohdilla on ollut vaikutusta lakien valmisteluun ja muuhun toiminnan kehittämiseen (mm. Hoikkala 2020,166)
 - Ruumiillinen kuritus on kielletty
 - Lastensuojelulaki takaa, että perusoikeuksien rajoittamisen on perustuttava lakiin
- Nykyisin valvontaa säätelevät mm. lastensuojelulaki sekä laki yksityisistä sosiaalipalveluista
 - Oleellista nykyaikaisessa valvonnassa on ihmisoikeuksien kunnioittaminen, lasten itsemääräämisoikeus ja hyvä kohtelu
 - Lastensuojelulaki painottaa viranomaisten välistä tiedonkulkua valvonta-asioissa

Väitöskirjatutkimukseni lastensuojelupalveluiden valvonnasta

- Tutkin Turun yliopiston väitöskirjatutkijana kuntien toteuttamaa luvanvaraisten lastensuojelupalveluiden suunnitelmallista valvontaa vuosilta 2012-2021
- Aineistossa on tällä hetkellä viiden eri puolella Suomea sijaitsevan kunnan valvontapöytäkirjat kyseiseltä ajanjaksolta
- Aineiston analysointi on kesken, mutta kerron jo tässä muutamia aineistosta esille nousseita huomioita, jotka koskevat yhteistyötä ja lasten osallisuutta

Esimerkit kuntatoimijan kirjaamista valvontapöytäkirjoista:

Vuosi 2012: ”lapset ovat tyytyväisiä”

(Kirjattu valvottavan lastensuojelulaitoksen esimiesten kertomana)

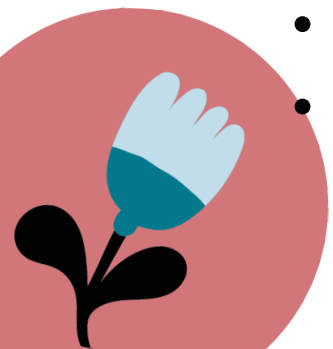
Vuosi 2016: ”Käynnillä tavattiin myös kaksi yksikön asukasta, jotka sisälle tullessaan eri aikaan tulivat luontevasti hetkeksi kahvipöytään juttelemaan.”

Vuosi 2019: ”Yhdessä asuinyksikössä oli kaksi nuorta, jotka eivät halunneet keskustella. Toista nuorta hierottiin ja toinen ”ei jaksanut” keskustella. He kuitenkin kertoivat tienneensä tulostamme ja että ”meille saa valittaa”.”

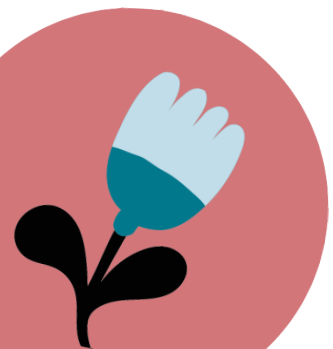
Lasten ääni lastensuojeluyksiköiden valvonnassa

- Lasten ääntä ja lapsilta saatavaa tietoa pyritään tavoittamaan kuntien toteuttamassa valvonnassa aiempaa systemaattisemmin
- Kunnat ovat viime vuosikymmenen aikana käyttäneet ja kehittäneet monia erilaisia tapoja saada lapsen ääni esille. Esimerkiksi:
 - Lapset haastatellaan yksilöhaastattelulla
 - Lapset haastatellaan ryhmähaastattelulla
 - Kokemusasiantuntija tapaa lasta kahdestaan
 - Yksikössä toteutetaan vertaisarviointi
 - Lapsia pyydetään täyttämään erilaisia kyselyitä
 - Lapsen kanssa jutellaan ”sattumalta” yksikön yleisissä tiloissa

Yhteistyö valvonnassa

- Tyypillisimmin yhteistyö lastensuojelun suunnitelmallisessa valvonnassa on vuosina 2012-2021 ollut yhteistyötä:
 - Lastensuojeluyksikön sijaintikunnan ja lapsen sijoittaneen kunnan välillä
 - Lastensuojeluyksikön sijaintikunnan ja paikallisen aluehallintoviraston välillä
- Lastensuojelulaki velvoittaa ilmoittamaan epäkohdista kuntaan, jossa lastensuojeluyksikkö sijaitsee, tiedossa oleville muille sijoittajakunnille ja aluehallintovirastoon
 - Kunnat lähettävät valvontapöytäkirjoja muille toimijoille tiedoksi vaihtelevasti. Seuratulla ajanjaksolla tiedoksi lähettäminen on muuttunut osin systemaattisemmaksi, mutta siinä on yhä puutteita

Nykyvalvonnassa ilmeneviä haasteita

- Kuntien toteuttama valvonta eri puolilla Suomea on epätasalaatuista
- Tiedon kulun ongelmat vaikeuttavat valvontaa
 - On mahdollista, että eri viranomaiset tekevät valvontaa päällekkäin ja toisistaan tietämättä
- Vaikka lainsäädäntö on koko Suomessa sama, on eri toimijoilla siitä yhä erilaisia tulkintoja
- Kuntien tietoisuuden lastensuojelun valvonnasta on kuitenkin nähty parantuneen

(ks. esim. Valiokunnan lausunto TrVL 1/2021 ja Eduskunnan oikeusasiamies 2021, 157-158)

Yhteistyö ja yhtenäisyys tavoitteena

- Eri toimijoiden tehdessä yhteistyötä, tulevat myös eri alueiden erilaiset linjaukset näkyviksi
- Erilaisia valvonnan linjauksia on mahdollista yhtenäistää vain, jos niistä ollaan tietoisia
- Koko Suomen laajuisessa kuntatoimijoiden valvontaverkostossa yhteistyötä ja tiedon kulkua on viime vuosina tiivistetty
- Tulevat hyvinvointialueet vähentävät eri toimijoiden määrää ja tuovat uuden mahdollisuuden valvonnan kehittämiseen

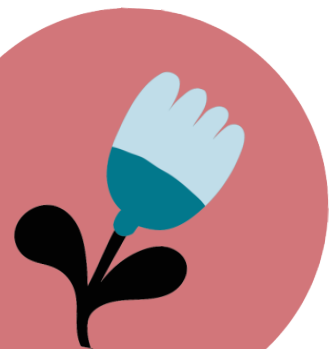

Lopuksi

Yhteiset linjaukset ja valvovien viranomaisten välinen yhteistyö lisäävät lasten tasa-arvoisuutta ja helpottavat lastensuojelun palveluntuottajien toimintaa

Lasten osallisuus auttaa rakentamaan ja ylläpitämään juuri heille sopivia sijaishuollon palveluita ja tuomaan esille epäkohtia

KIITOS!

Lähteitä ja luettavaa:

- Eduskunnan oikeusasiamies (2021) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2020. K8/2021 vp. Helsinki. Hansaprint Oy. <https://www.oikeusasiamies.fi/documents/20184/42383/2020-fi/b5bc6780-d9cd-41a7-adb6-2f0a5dc29b5f>
- Harrikari, Timo (2019) Lastensuojelun historia. Tutkielma oikeussäätelystä, kulttuurisista kerrostumista ja hallinnan murroksista. Tampere: Vastapaino.
- Hoikkala, Susanna (2020) Historiallinen tapaustutkimus lastensuojelulaitoksen rajoittamis- ja kurinpitokäytännöistä 1950-2020. Väitöskirja. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Heikki Waris -instituutin tutkimuksia 4/2020.
- Hoikkala, Susanna & Kojo, Raija & Tervo, Jaana & Aaltonen, Teija. Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli. Kohti lapsikeskeistä ja lapsenoikeusperustaista toimintatapaa. (2017) THL Työpaperi 19/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132271/URN_ISBN_978-952-302-855-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Suoninen-Erhiö, Lea & Pohjola, Anneli & Satka, Mirja & Simola, Jenni (toim.) (2020) Sosiaaliala uudistuu: Tietopohjan ja vuorovaikutuksen kysymyksiä. Huoltaja-säätiön-julkaisuja. Huoltaja-säätiö. <https://www.huoltaja-saatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/SU-ia.pdf>
- Valiokunnan lausunto TrVL 1/2021 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/TrVL_1+2021.aspx

Aluehallintoviraston näkökulmia valvontayhteistyöhön

TURVAA
ja
TOIVOA

Anna Tervonen
sosiaalihuollon ylitarkastaja
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontayksikkö
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Aluehallintovirasto

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

Hyvän sijaishuollon perusteita 1/2

– eli mitä valvotaan?

- Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun (LOS, artikla 20)
- Asiakasturvallisuus (SospaL 20 §)
- Sisältää lasten tarpeiden mukaisen henkilöstön (SospaL 4 §, Lsl 59-60 §)
- Sisältää asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet (SospaL 4 §, LSL 58 §)
- Kunnioittaa lapsen yksityisyyttä (LSL 58 §)
- Lasta kohdellaan hyvin ilman syrjintää ja häntä suojellaan ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä, lasta ei alisteta, kuriteta ruumiillisesti eikä kohdella loukkaavasti. (LSL 4 § Asiakaslaki 4 §)
- Huomioidaan lapsen etu, mielipiteet, yksikölliset tarpeet, äidinkieli, uskonto, kielellisen- ja kulttuuritaustan huomioiminen (LSL 20 §, LOS 20 artikla, SHL 5 §, AsiakasL 4 §)

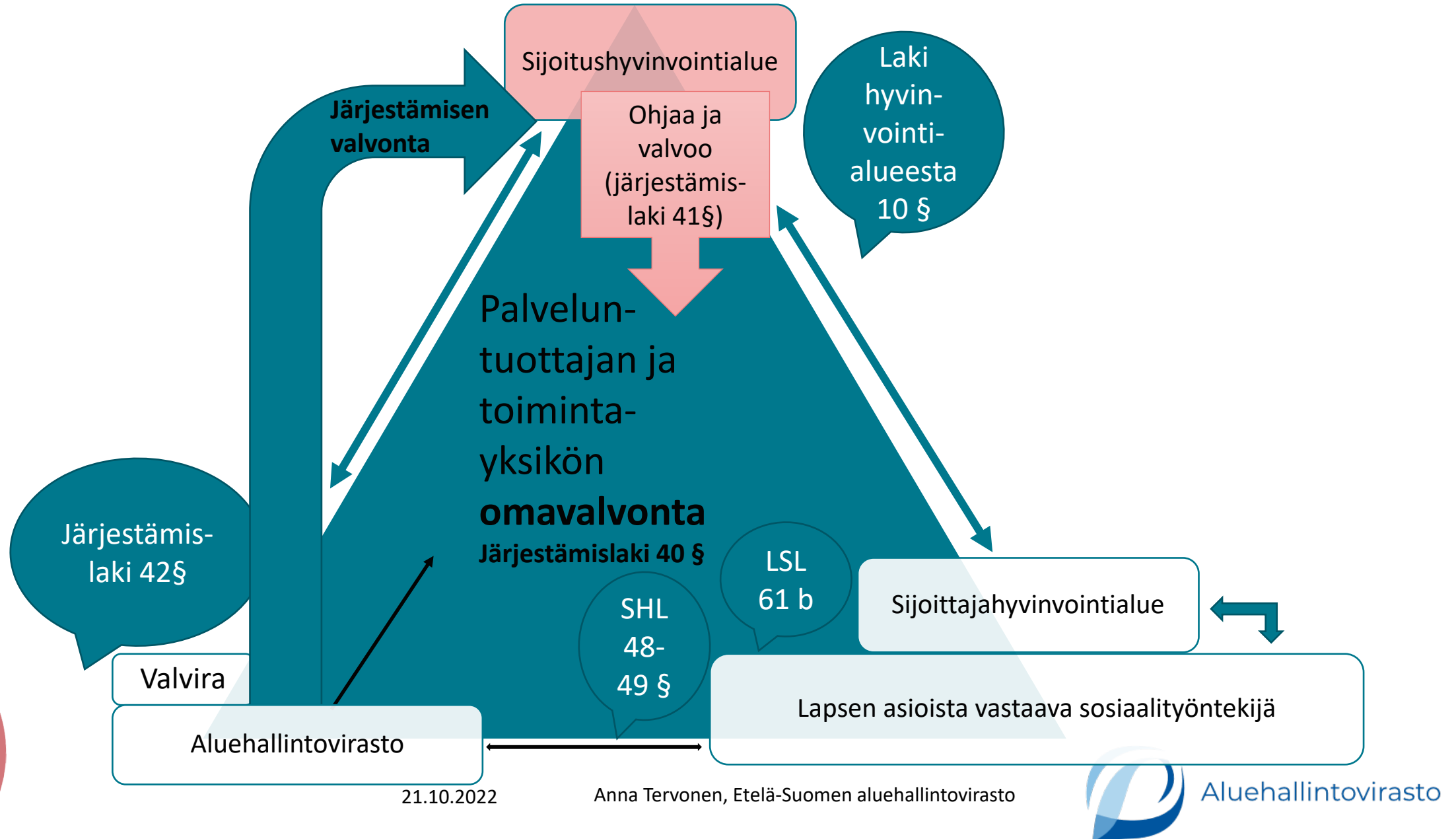

Hyvän sijaishuollon perusteita 2/2

- Sijaishuolto turvaa tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä hyvän hoidon ja kasvatuksen sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellisen valvonnan ja huolenpidon. (LSL 1 §, 4 § ja 4 a §, SHL 5 §)
- Sijaishuolto tukee lapsen ihmissuhteita, erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä, myös muita lapselle tärkeitä ihmissuhteita. (LSL 4 §, 54 §, SHL 4 §)
- Toteuttaa rajoituksia turvallisesti lapsen ihmisarvoa kunnioittaen ja lapsen yksilöllisen tilanteen, iän, sukupuolen sekä kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioiden (LSL 61 a §)
- Sisältää turvallisen ja virikkeitä antavan kasvuympäristön ja turvaa lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen. (LSL 4 §, 52 a §)
- Tukee ja edistää lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen (LSL 4 §, SHL 5 §)

Sijaishuollon valvonta 2023 alkaen

Yhteistyöstä

Järjestämislaki 44 §
Lastensuojelulaki 79 §

- Yksityisten palveluntuottajien lupaprosessi yhteistyössä sijaintikunnan kanssa.
 - **ohjaus ja neuvonta** luvan myöntämisen yhteydessä on ennakollista valvontaa.
- Kunnan / hyvinvointialueen ja aluehallintoviraston yhteistyö ja tiedonkulku
 - Ohjaus- ja valvontakäyntitietojen sekä tarkastuspöytäkirjojen lähettäminen
 - Epäkohdista ilmoittaminen
 - Tarvittaessa yhteiset tarkastuskäynnit – huomioitava toimivaltasäännökset
 - Ajantasainen tiedonkulku ja yhteydenpito
- Tavoitteena yhdenmukainen ohjaus – mitä edellyttää toimijoilta?
- Palveluntuottajan velvollisuus ilmoittaa olennaisista muutoksista

Lasten ajatuksia

- "En muista, onko sosiaalityöntekijä käynyt täällä."
- "Sosiaalityöntekijä on juuri vaihtunut, en muista nimeä."
- "Olen kertonut asioista, mutta ei ketään kiinnosta."
- "Joku tarkastaja kävi täällä, niin sitten kaikille annettiin puhelimet ja nyt saadaan pitää viikkorahat itsellä."
- "En ole kuullut hyvää kohtelua koskevasta suunnitelmasta."
- "Ohjaajat huutaa meille"
- "Uhattiin LVR:llä"
- "Asiat päätetään tiimissä, ei ole kysytty minun mielipidettä"

Lasten esille ottamien asioiden merkitys valvonnassa

- Lasten kokemusten kuuleminen ja osallisuus
- Lasten esille ottamien asioiden saattaminen yksikön vastuuhenkilön tietoon **toimenpiteitä varten.**
- Lasten kertomien asioiden saattaminen sijoittajakuntien ja sosiaalityöntekijöiden tietoon tarkastuspöytäkirjoissa.
- Tarvittaessa erilliset kirjeet lasten asioista vastaaville sosiaalityöntekijöille toimenpiteitä varten.

Lopuksi

- Sijoitetun lapsen näkökulmasta lapsen oma sosiaalityöntekijä lapsikohtaisen valvonnan toteuttajana on kaikista tärkein.
- Aluehallintovirastot kehittävät omaa valvontatehtäväänsä.
- Kaikki toimijat tekevät oman toimivaltansa mukaisen tehtävän.

LASTEN ÄÄNTEN TAVOITTELU UUDENMAAN VALVONTAYHTEISTYÖSSÄ

TURVAA
ja
TOIVOA

*Pia Gripenberg
KM, Erikoissosiaalityöntekijä,
projektiasiantuntija*

Mistä on kyse?

- ❖ Lasten kuuleminen ja heidän näkemystensä kartoittaminen nojaa vahvasti lainsäädäntöön.
- ❖ Kuuleminen liittyen omaa elämää koskevaan päätöksentekoon ja palveluiden järjestämiseen yksilötasolla (mm. LSL 20 §, SHL 8 § ja 10 §)
- ❖ Lapsella on oikeus tavata omaa sosiaalityöntekijäänsä kahden kesken. Lapsen näkemykset tulee kirjata mm. asiakassuunnitelmaan.
- ❖ Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (8§ 2mom): Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun.
- ❖ Sijaishuollossa olevia lapsia tavataan myös muutoin ja eri toimijoiden taholta.

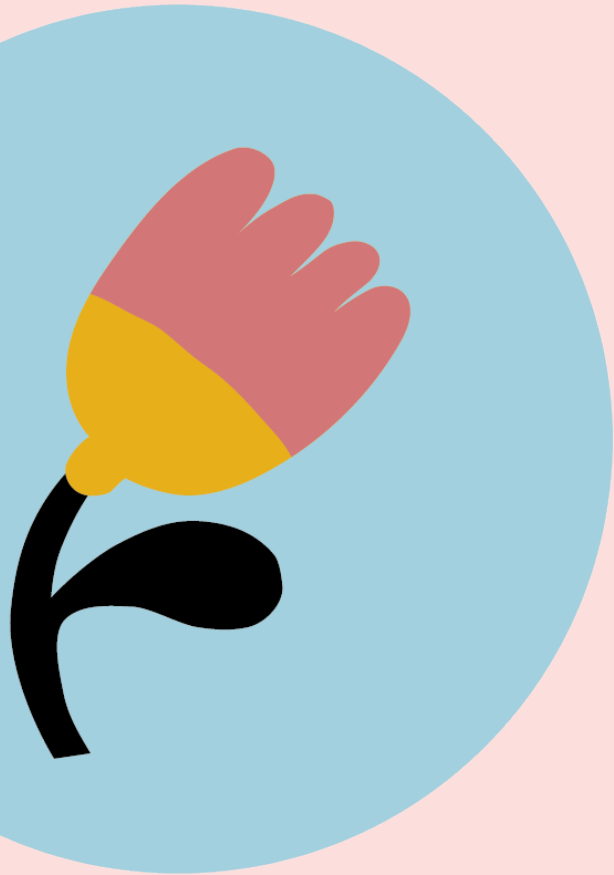

Lasten haastattelut valvonnan osana

- ❖ Kun kyse on reaktiivisesta huolesta, tulee lapsen näkemys tilanteesta aina selvittää. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän rooli!
- ❖ Osana suunnitelmallista, yksikkö tai –palvelukohtaista valvontaa on erittäin tärkeää kuulla lapsia palvelun kokijoina.
- ❖ Lapsia haastateltaessa osana valvontatoimintaa ei keskiössä ole lapsen oma asiakkuuspolku ja tausta, vaan nimenomaan asiantuntijuus kokijana. Tärkeää on kuulla sekä arkisia kokemuksia ihan konkreettisista asioista että lapsen näkemyksiä mm. vuorovaikutussuhteista, mahdollisista jännitteistä tai lempeyksistä.
- ❖ Tavoite on tuoda lapsen tieto osaksi valvonnan ja ohjauksen arviointitehtävää.
- ❖ Haastattelut ovat vankka käytäntö Uudenmaan yhteistyössä.

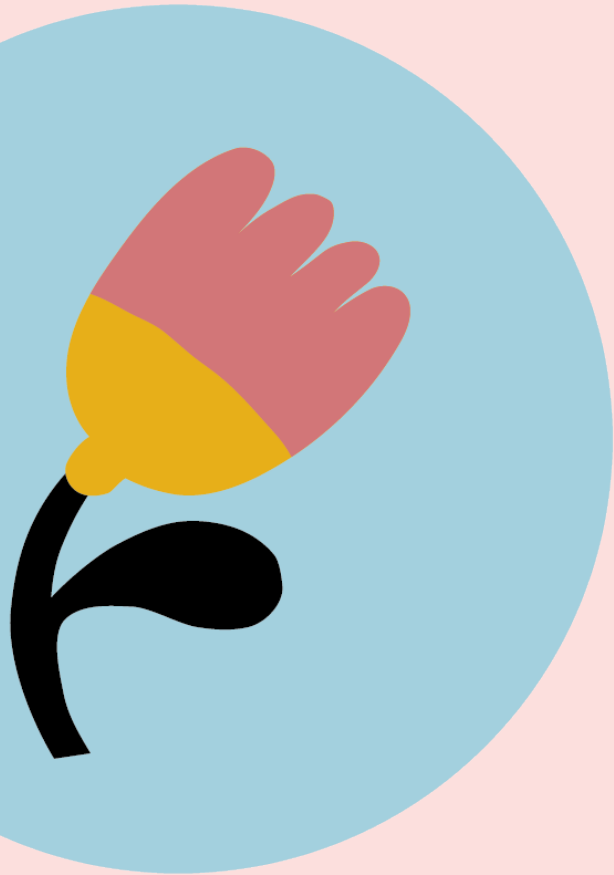

Kilpailutuksen valmistelu

- ❖ Kilpailutuksen toteuttaminen sekä sen seurauksena laadittavat puitesopimukset ja niissä määritelty laatu vaikuttavat suoraan sijaishuollon piiriin tulevien tai siellä olevien lasten elämään ja olosuhteisiin.
- ❖ Kilpailuttaminen ON osa ENNAKOLLISTA VALVONTAA.
- ❖ Lasten näkemyksiä on sosiaalityössä, mutta ne eivät tule välttämättä kilpailutusta valmistelevien käyttöön.
- ❖ Valvontapöytäkirjat muodostavat osaltaan lasten näkemyksiä sisältävän aineiston, ehkä enemmän reaktiivisen.
- ❖ Edellisen kilpailutuksen yhteydessä Lasten mielipiteitä selvitettiin haastatteluin. Toteutetuissa haastatteluissa tavoitettiin yhteensä 13 lasta.

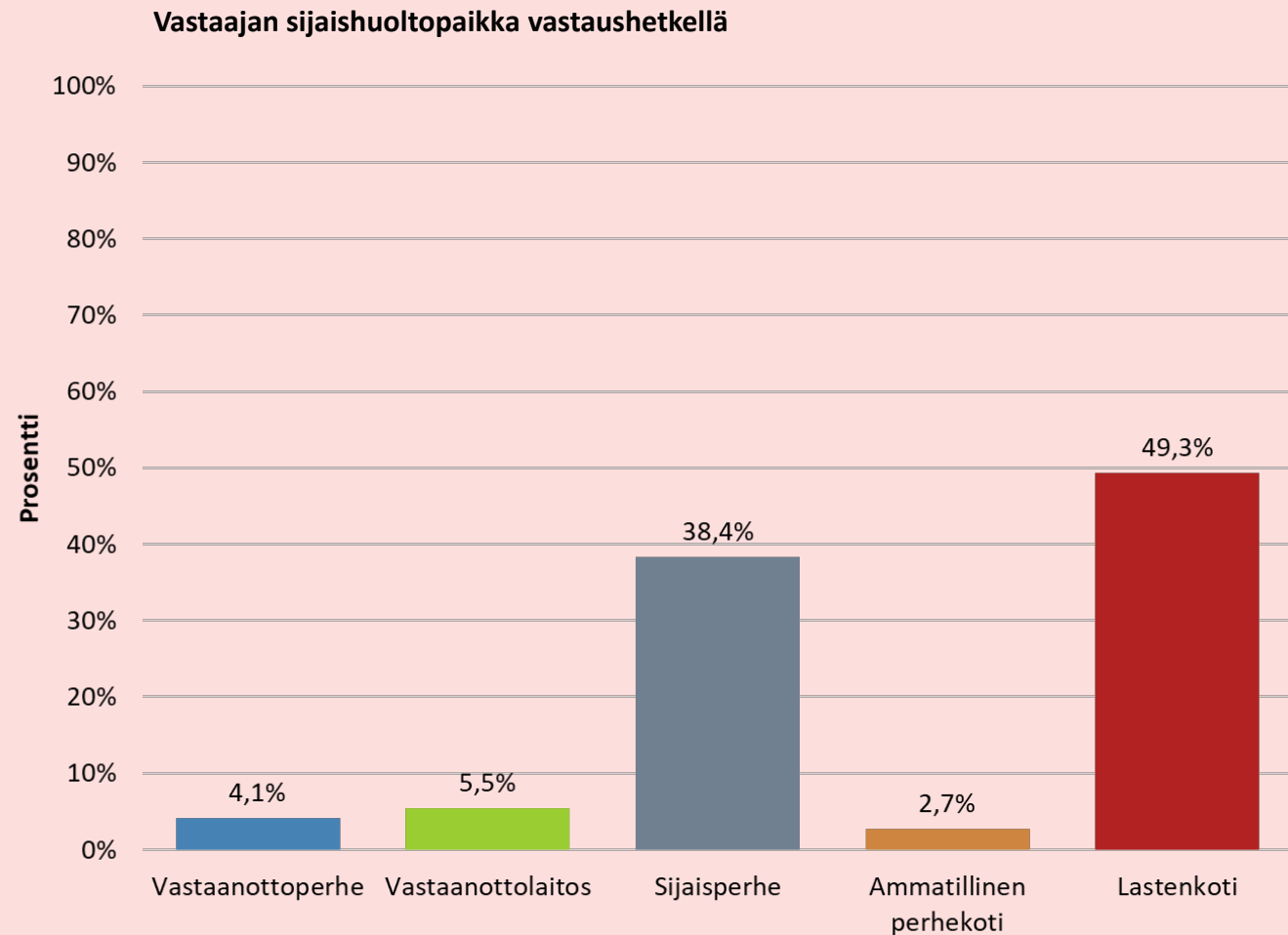
Kilpailutuksen valmistelu

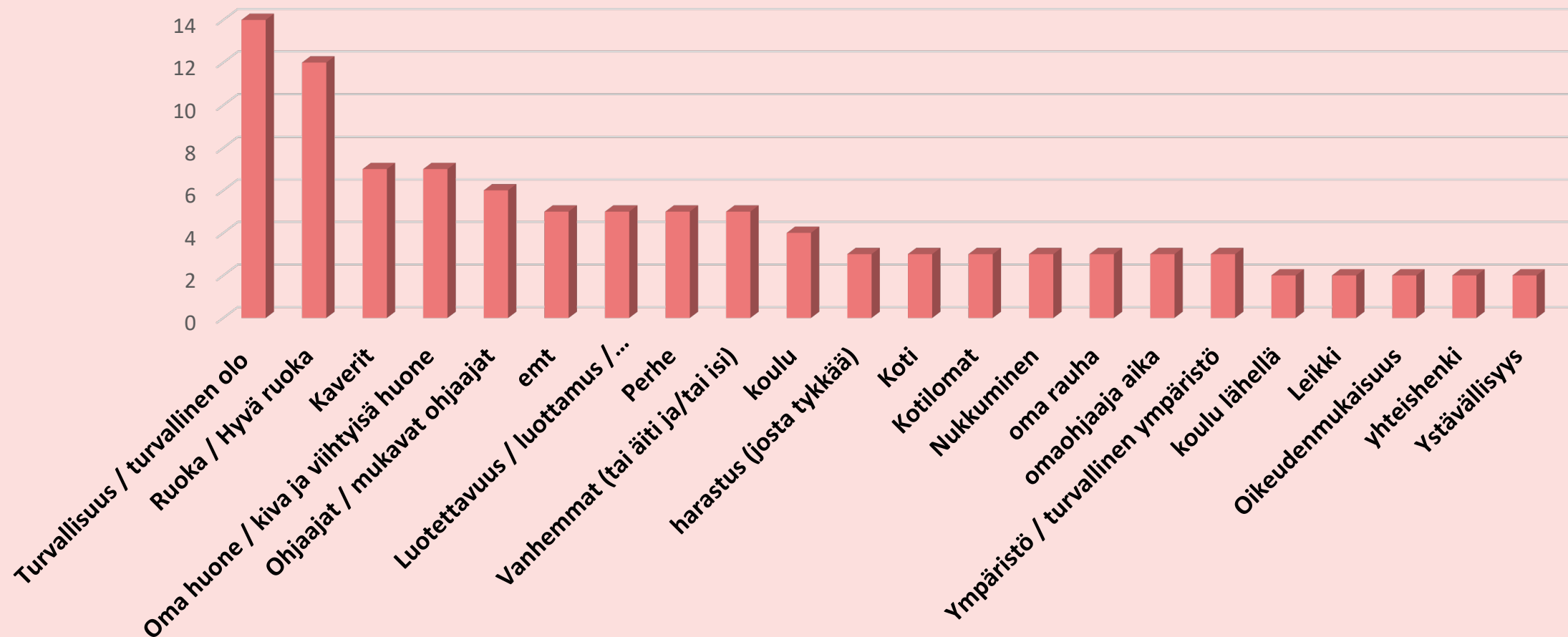
- ❖ Lasten mielipiteiden selvittämisen tehtäväkseen kilpailutuksen valmistelussa 2021-2022 saanut työryhmä päätyi toteuttamaan sähköisen kyselyn sekä arvioimaan kilpailutuksen lapsivaikutuksia hieman tehtävänantoa laajemmin. Työskentelyä, tuloksia ja pohdintaa on avattu tarkemmin kirjallisessa raportissa.
- ❖ Toteutettiin Questback-kysely, joka lähetettiin Espoon, Helsingin ja Vantaan omaan perhehoitoon sekä omiin lastenkoteihin ja vastaanottoyksiköihin. Lisäksi kyselylinkki lähetettiin niihin puitesopimusyksiköihin ja niille perhehoidon palveluntuottajille, joiden palveluihin on sijoitettuna eniten Espoon, Helsingin, Keusoten ja Vantaan lapsia yhteensä.
- ❖ Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 70. Suhteutettuna kaikkien sijoitettuna olevien lasten määrään, on luku edelleen pieni. Tulos on aikajänteeseen nähden kuitenkin riittävä ja lasten näkemyksiä tavoitettiin merkitsevästi enemmän kuin edellisen kilpailutuksen valmistelussa.

Selvityksen vastaajaprofiili

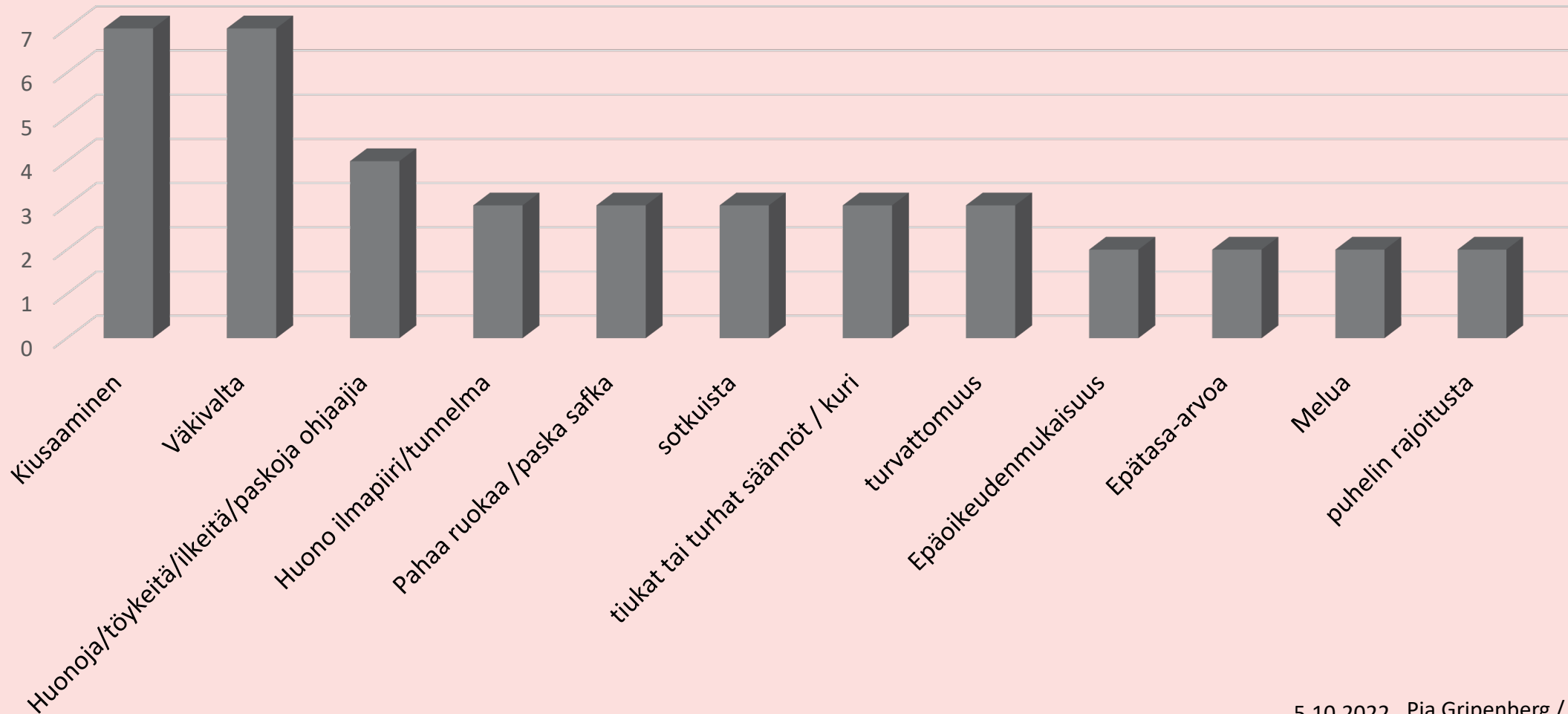
- ❖ Vastaajista n. 9% oli alle kouluikäisiä, 29% oli alakouluikäisiä ja 62% oli 13-17-vuotiaita.
- ❖ N. 48% vastaajista kertoi vastanneensa kyselyyn itsenäisesti. He olivat kaikki pitkäaikaisen sijaishuollon asiakkaita. Itse vastanneiden ikähaarukka oli 10-17 vuotta.
- ❖ N. 12% kertoi aikuisen auttaneen kyselyn täyttämisessä.
- ❖ N. 40% vastauksista oli annettu niin, että aikuinen oli täyttänyt kyselyn vastaukset lasta haastatellen. Näin vastanneissa oli ikähaarukka 3-17 vuotta.

Eniten mainintoja ”Minulle 3 tärkeintä asiaa sijaishuoltopaikassa ovat” -vastauksissa saivat:

Eniten mainintoja ”Näitä kolmea asiaa en halua, että sijaishuoltopaikassa on”-vastauksissa saivat:

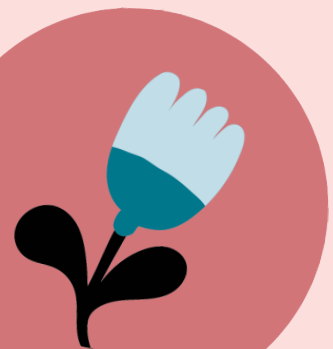
Työryhmän suositukset lasten esille nostaman perusteella:

1. Turvallisuuden tunteen varmistaminen sijaishuollossa. Muiden lasten taholta tapahtuvan kaltoinkohtelun vähentäminen / ehkäiseminen.

- ❖ On ehdottoman tärkeää, että fyysisen, ulkokohtaisesti mitattavan turvallisuuden lisäksi kilpailutusasiakirjoissa edellytetään laatuvaatimuksena lasten turvallisuutta, turvallisuuden kokemusta sekä lasten toisten lasten taholta kokeman väkivallan ja kiusaamisen ehkäisemistä.
- ❖ Laitoksen tulisi kirjata tämä työskentely hyvää kohtelua koskevaan suunnitelmaansa (Lastensuojelulaki 61 b §), josta tulisi ilmetä myös, miten riitoihin ja kiusaamiseen sijaishuoltopaikassa puututaan.

2. Pysyvien ja läheisten ihmissuhteiden mahdollistaminen ja vahvistaminen

3. Tukipalveluiden laadun varmistaminen sijaishuollossa: ruoka ja tilat ovat lapsille hyvin tärkeitä!

Mitä jatkossa?

- ❖ Rakenteet lasten mielipiteen selvittämiseksi tulevaisuudessa:
 - Lasten mielipiteiden tulee olla tulevien kilpailutuskausien valmistelussa selvitettyinä silloin, kun laatuvaatimuksia aletaan määrittelemään. Lasten mielipiteet ovat näin käytettävissä valmistelutyöskentelyn alusta alkaen.
 - Lasten mielipiteiden selvittämisen tulee olla jatkuvaa ja tapahtua säännönmukaisesti koko kilpailutuskauden ajan.
 - On kehitettävä toimintamalli, jolla yksikkö- tai palvelukohtainen valvontatieto ja lapsikohtaisessa valvonnassa kertyvä tieto saadaan nivottua yhteen.
 - Lasten haastattelemista on jatkettava systemaattisesti yksikkö- ja palvelukohtaisessa valvonnassa sekä kehitettävä sitä laajentaen lasten äänten kuuleminen valvonnassa kaikkiin palvelumuotoihin.

oikeuksia

Heistä jokaisella on oikeus
näihin asioihin.

Meidän velvollisuutemme
on taata ne.

Kiitos!

Asiakaskokemuksen kartoittaminen Pirkanmaan sijaishuollon palveluiden järjestämisessä

TURVAA
ja
TOIVOA

Mervi Lyytikäinen

YTM, sosiaalityöntekijä
Tampereen kaupunki

TAMPERE.
FINLAND

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

Asiakaskokemuksen laaja kartoittaminen

- Pirkanmaalla on meneillään sijaishuollon hankinnan valmisteluvaihe.
- Osana valmisteluita kartoitettu laajasti asiakkaiden ajatuksia laadukkaasta sijaishuollosta.
- ✓ Kyselyt laitoksiin ja ammatillisiin perhekoteihin sijoitetuille Luotsi-alueen lapsille ja heidän vanhemmilleen.
- ✓ Kokemusasiantuntijavanhempien haastattelut (yhteistyössä Suomen Kasper ry).
- ✓ Kokemusasiantuntijanuorten ajatusten kerääminen (yhteistyössä Pesäpuu ry).
- ✓ Kysely jälkihuollossa oleville nuorille.

Lasten, nuorten ja vanhempien asiakaskokemuskysely

68 vastannutta lasta ja 47 vastannutta vanhempaa

Nostoja lasten kokemuksista:

- 86% vastanneista lapsista kertoi, että hänellä on mahdollisuus harrastaa ja 10% kertoi, että toisinaan on mahdollisuus harrastaa.
- Kysyttäessä, onko sijaishuoltopaikan aikuisilla riittävästi aikaa lapselle, lähes 81 % oli sitä mieltä, että aikuisilla on riittävästi aikaa.
- Lapsilta kysyttiin, kokevatko he olonsa turvallisiksi sijaishuoltopaikassa. Lapsista 90 % vastasi tähän myönteisesti.
- Lapsia pyydettiin kertomaan arjestaan sijaishuoltopaikassa. Lasten vastauksissa toistuivat suurin piirtein samat asiat: Koulunkäyminen, kavereiden tapaaminen, läksyt, harrastukset, syöminen ja nukkuminen.

Lasten, nuorten ja vanhempien asiakaskokemuskysely

Lapsilta kysyttiin, mitkä asiat ovat sijaishuoltopaikassa hyvin. Vastauksissa mainittiin mm. seuraavia asioita: Ohjaajat, ruoka, kaikki, säännöt, täällä ei kiusata, omaohjaajakeskustelut, rennonomaisuus ja kodinomaisuus, asioiden kulku/hoitaminen, lomat, silloin tällöin voi pelata, huoneet ja sisustus.

- *"Sijaishuoltopaikkani on hyvin kotoisa eikä vaikuta laitokselta ollenkaan. Ohjaajat superkivoja ja osaavat auttaa minua tarvittaessa."*
- *"Tykkään erityisesti omasta huoneestani ja turvallisesta ympäristöstä. Tarpeistani huolehditaan."*
- *"Suurin osa asioista on hyvin. Kaverisuhteet, ruoka on laadukasta ja ohjaajat on kilttejä."*
- *"Ruoka on hyvää, aikuiset luottavat siihen, etten ole koko päivää pelien ääressä vaan saan olla vähän vapaammin. Saan ulkoilla aika vapaasti, joka viikko voi käydä hakemassa omaa iltapalaa/ruokaa."*
- *"No mun mielestä kaikki hyvin. Meistä huolehditaan hyvin ja täällä on tosi mukava henkilökunta, joka tukee sinua kaikessa."*

Lasten, nuorten ja vanhempien asiakaskokemuskysely

Lapsilta kysyttiin, onko jotain, mikä on huonosti sijaishuoltopaikassa. Vastanneista lapsista 63,5 % koki, että kaikki on hyvin, mutta loput nimesivät jotain olevan huonosti.

- *”Se, että minua on satutettu toisen asukkaan toimesta ja minua kiusataan koulussa. Toivoisin, että koulukiusaamiseen puututtaisiin vakavammin.”*
- *”Ei saa olla mitä tahtoo eikä pukeutua kuten haluaa.”*
- *”Liian monta nuorta, jotka tarvitsevat apua arkisissa asioissa ja muille ei jää aikaa.”*
- *”Tyhmiä/ turhia sääntöjä.”*
- *Välillä turvaton olo tiettyjen ohjaajien ollessa töissä.”*

Jälkihuolto nuorten kokemuksia hyvästä lastensuojelulaitoksesta/ ammatillisesta perhekodista:

- *Sellainen jossa nuorta kuullaan ja hänen kertomansa otetaan tosissaan.*
- *Ohjaajat ovat helposti lähestyttäviä, kannustavia ja välittäviä.*
- *Sellainen jossa on hyvä ilmapiiri, ja on helppo kertoa epäkohdista.*
- *Lisäksi ohjaajilla olisi riittävä osaaminen sellaisten nuorten kanssa toimimiseen, joita yksikössä on.*
- *Lapsia tuetaan tutustumaan toisiinsa, ja mahdolliseen kiusaamiseen puututaan heti.*
- *Järjestetään erilaisiin tapahtumiin, vierailuihin yms. muihin yhteisiin tekemisiin laajasti osallistumismahdollisuuksia ja kuullaan nuorten ehdotuksia myös asioiden suhteen.*

Pidän tärkeänä, että lastensuojelulaitoksessa...”

- *Ohjaajat olisivat läsnä nuorille. Ohjaajilla on usein kova kiire muiden hommien kanssa eikä nuorille jää kaikkialla aikaa.*
- *On aina ohjaaja saatavilla ja jos ei tule toimeen jonkun ohjaajan kanssa, niin siitä voisi sanoa ja hänen kanssaan ei tarvitsisi olla yhtä paljon tekemisissä, sillä se on kuitenkin koti ja lapsi joutuu muutenkin kestäämään ohjaajien jatkuvan vaihtumisen.*
- *Pidän tärkeänä että nuoret osallistuvat kotitöihin (vaikka nuorena se ärsyttikin) ja että erityisesti sellaisessa yksikössä, jossa nuorilla on esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelmia, arki olisi suunniteltu ja ajoitettu hyvin. Joissain paikoissa on ollut niin ettei nuorten tarvitse osallistua juurikaan kotitöihin ja silloin itsenäistyminen on tullut aika kovaa vasten kasvoja.*
- *...Aina pitäisi tietää mihin ja miten voi valittaa jos kohdellaan huonosti. Lapselle pitäisi myös tehdä selväksi, mitkä asiat ovat huonoa kohtelua.*
- *Kaikki huomioidaan tasapuolisesti ja jokainen tulee kuulluksi.*

Sijaishuoltopaikan laadun rakennusaineet vanhempien silmin

- Lapsen ja perheen aito arvostaminen ja lämmin kohtaaminen.
- Jokainen perhe ja lapsi on ainutlaatuinen, yksilöllinen työskentely! Perhe mukaan.
- Läpinäkyvä ja rakenteellinen työskentely ja dokumentointi.
- Pysyvä, työlleen omistautunut henkilöstö.
- Asenne, kannustus vs. lannistus!
- Lapsen koettava tulleeensa kuulluksi, ei ohiteta, hätä kuullaan.
- Avoin tiedonkulku.
- Vanhemmaltakin muistetaan kysyä hänen kuulumisensa.
- Lapsille järjestetään tekemistä, harrastuksia ja toimintaa.
- Kyky ottaa vaikeatkin asiat puheeksi.
- Laitoksessa yhteiset arvot.
- Riittävä rohkeus rajojen asettamiseen.
- Ammatillinen ymmärrys lasten ”testailuun”.
- Reflektoinnin taito.
- Jämäkkä johtajuus.
- Jokainen työntekijä tuntee jokaisen lapsen tilanteen.

Pesäpuu ry:n kokemusasiantuntijanuoret:

Laadukas sijaishuolto

Uskotaan nuorta

Sisustus
kodinomaista ja
"lämmintä"

Oma huone on
nuoren oma
turvapaikka

Inhimillisyys

Vapaus olla lapsi
ja nuori

Kunnioitus

Yksilöllisyys ja
joustaminen

Oikeuksista
kertominen

Yhteinen
keskustelu

Säännöt
oikeudenmukaisia,
perusteltuja ja
yhdessä sovittuja

Työntekijät
noudattavat lakia

Halu kehittyä ja
jatkuva
kehittäminen

Toimintaa
muokataan
nuorten toiveiden
ja tarpeiden
mukaan

Osallisuuden
tukeminen

Tutustumiskäynti
on tärkeä!

Seksuaalivähem-
mistöjen ja
sukupuolen
moninaisuuden
arvostaminen

Rehellisyys

Luottamus,
työntekijöiden
pitää ansaita
nuoren luottamus

Rakkaus

Välittävä kohtelu

Yhdenvertaisuus

Unelmien
tukeminen

Yhteinen ja
yhdessä
tekeminen

Ihmissuhteiden
tukeminen

Mitä saadulla kokemustiedolla tehdään?

- Hyödynnetään palvelukuvauksia laadittaessa.
- Huomioidaan laadittaessa hankinnan tavoitteita.
- Nostetaan asiakkaiden kokemus laadukkaasta sijaishuollosta näkyvään rooliin osana hankinta-asiakirjoja.

Sijoitettujen lasten hyvinvointi ja lapsikohtainen valvonta

THL:n Kysy ja kuuntele –hankkeen (2019-2021) tutkimustuloksia

TURVAA
ja
TOIVOA

Päivi Korhonen, tutkija
Pia Eriksson, vastuututkija

5.10.2022

Terveiden ja
hyvinvoinnin laitos

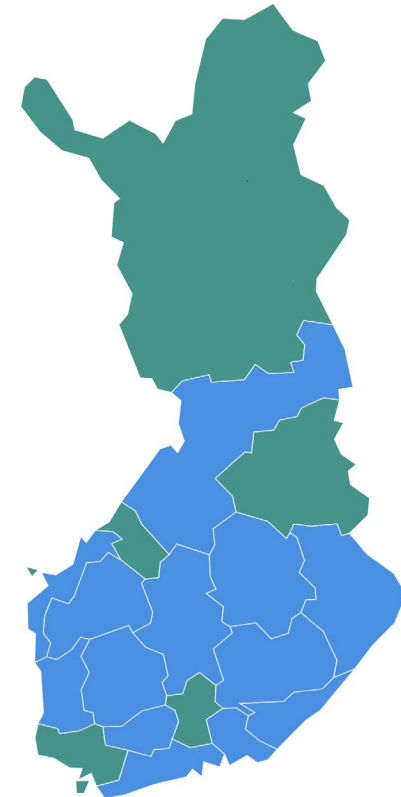
LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

Kysy ja kuuntele – sijoitettujen lasten hyvinvointi ja systemaattinen kuuleminen

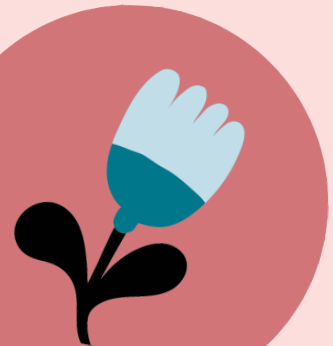
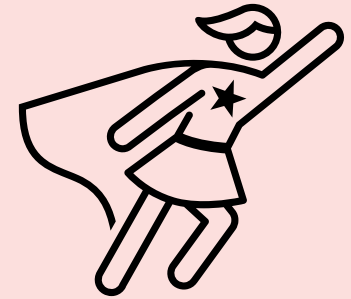
- Valtakunnallinen tutkimus- ja kehittämishanke: mukana 103 kuntaa 12 maakunnasta
- Rahoitus: THL ja STM
- Toteutus: THL, erikoistutkija Pia Eriksson (hankkeen vastuututkija) ja tutkija Päivi Korhonen

Hankkeen lähtökohtia 2018:

- Vastuu varmistaa lasten oikeus laadukkaaseen sijaishuoltoon
- Vastuu tietää sijoitettujen lasten hyvinvoinnista sekä alueellisesti että kansallisesti

Kysy- ja kuuntele -hankkeessa tutkittiin...

Miten tutkittiin?

01

Kuntien
lastensuojelun
ammattilaisten
ryhmähaastattelut

02

Lomakekysely lapsille
(10-17-v.) ja
sosiaalityöntekijöille
(kaiken ikäiset lapset):
Lasten vastauksia 738,
työntekijöiltä 933

03

Tietopohjan
vahvistaminen:
tutkimuskatsaukset &
Kouluterveyskyselyn
raportointiin
osallistuminen

Ammattilaisten tunnistamia rakenteellisia haasteita sijaishuollon sosiaalityössä (ryhmähaastattelut 2019)

Laitospaikkojen puute – huoli erityisesti vaativasti oireilevista

”Tilanne on ollut jo pitkään se, että sinne sijoitetaan mihin mahtuu.”

Perhehoidon ohjauksen ja valvonnan kehittämistarpeet

”Pitää miettiä, miten saadaan perhehoidon valvonta toimimaan”

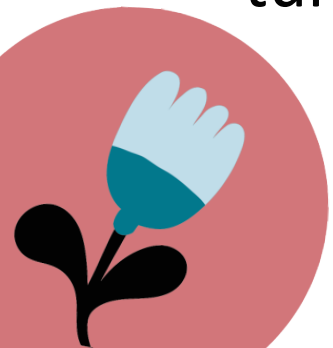

Sijoitettujen lasten tapaaminen vs. resurssit

”Jos on kolmekin kertaa vuodessa, joka tuntuu ihan kohtuu paljolta, että sitä lasta tavataan, silti se on mielettömän vähän kasvokkaisia kohtaamisia...”

...Lapsikohtainen valvonta vaatii onnistuakseen riittäviä sosiaalityön resursseja

- Miten lapset tunnistavat huonon kohtelun, jos heiltä puuttuu tietoa omista oikeuksistaan eikä vertailukohtaa laadukkaammasta sijaishuollosta ole?
- Ajan puutteen vuoksi myös monet sijaishuoltopaikat jäävät sosiaalityöntekijälle vieraammiksi, jolloin epäkohtia vaikeampi tunnistaa.

Lapsikohtaiset lomakekyselyt 2020-2021

- Lapset täyttivät tutkimuslomakkeen sosiaalityöntekijän tapaamisessa, sosiaalityöntekijä tapaamisen jälkeen

Tutkimukseen osallistuneista lapsista oli

- 48 % perhehoidossa
- 30 % laitoshoidossa
- 10 % ammatillisessa perhehoidossa
- 10 % läheisverkostosijoituksessa

Lapsista oli

1. sijaishuoltopaikassaan	39,7 %
2. sijaishuoltopaikassaan	35,1 %
3. sijaishuoltopaikassaan	21,3 %
5. > sijaishuoltopaikassaan	3,1 %

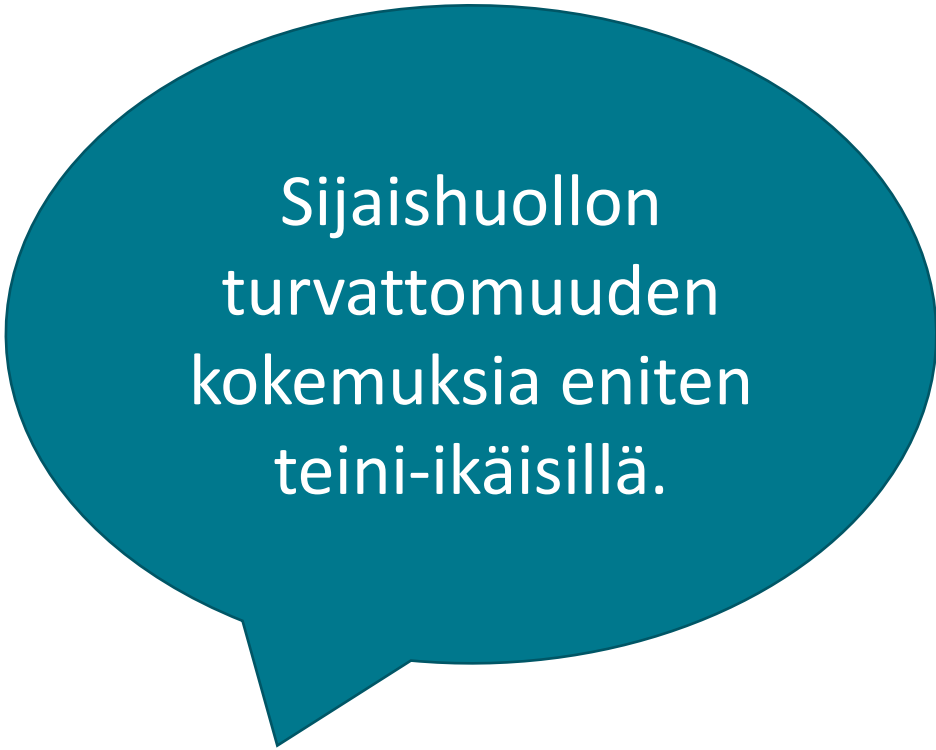
Lasten kokema turvallisuus sijaishuoltopaikassa

Hyvä tai turvallinen olo aina tai usein:

- 10–12-vuotiaat: 86,5 %
- 13–17-vuotiaat: 75,5 %
- Selkolomakkeisiin vastanneet: 91,5 %

Vain välillä: 7,5–21,5 %

Ei koskaan: 0,9–3 %

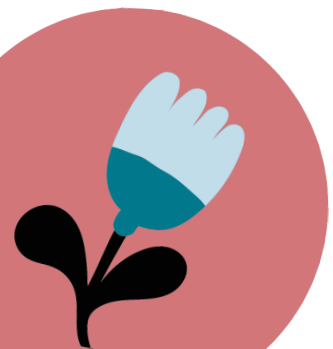

Sijaishuollon
turvattomuuden
kokemuksia eniten
teini-ikäisillä.

Vähintään yksi aikuinen sijaishuoltopaikassa...

- Kannustaa tai kehuu 96–98 %
- Välittää 91–99 %
- Kysyy lapsen mielipidettä 90–92 %
- Viettää lapsen kanssa kahdenkeskistä aikaa 82–95 %

Lasten vastauksissa korostuivat henkinen ja fyysinen väkivalta toisten lasten taholta – kaltoinkohtelu aikuisten taholta harvinaista.

Lapsen käsitys mahdollisuudesta tavata sosiaalityöntekijää kahden kesken

- Saan tavata 67–85 %
 - En tiedä, saanko 15–33 %
 - En saa tavata 0–0,6 %
-
- Teini-ikäisillä paremmin tietoa oikeudestaan tavata sosiaalityöntekijää
 - Valtaosa kaiken ikäisistä sitä mieltä, että sosiaalityöntekijälle voi kertoa itselle tärkeistä asioista ”aika hyvin” tai ”tosi hyvin”.

*Päästän tällaiset
haukkumiset ja
nimittelyt toisesta
korvasta sisään ja
toisesta ulos*

*Häntä ei
kiinnosta*

*Laitoksen pomo
kielsi asiasta
puhumisen*

Miksi en kerro ikävistä
kokemuksista sosiaalityöntekijälle?

*En ole
uskaltanut
ja olen ujo*

*No siis en
mä vaa
haluu*

*Sijaisperheessä
joudun ongelmiin
jos kerron mitä
muut lapset tekevät*

*Olen jo
tottunut
asiaan*

Lasten ajatukset elämästä ja tulevaisuudesta

10–12-vuotiaista

- 85 % tyytyväisiä elämäänsä
- 4 % tyytymättömiä

13–17-vuotiaista

- 73 % tyytyväisiä elämäänsä
- 9 % tyytymättömiä

Teini-ikäisistä (13–17-v.) näki tulevaisuuden

- erittäin positiivisena 38 %
- melko positiivisena 55 %
- ei lainkaan positiivisena 7 %

Lasten hyvinvointi sosiaalityöntekijöiden arvioimana

- 85 %:ssa vastauksista arvioitiin lapsen kokonaistilanne hyväksi
- Miten sijaishuoltopaikka vastaa lapsen tarpeita?
 - Erittäin hyvin: yli 10-vuotiailla 59 %, alle 10-vuotiailla 80 %
 - Melko hyvin: yli 10-vuotiailla 34 %, alle 10-vuotiailla 18 %
- 18,9 %:ssa sijaishuoltopaikoista lapsen hyvinvointiin vaikuttavia epäkohtia
 - Perhehoidossa tunnistettiin yleisimmin kasvatus- ja vuorovaikutusongelmia,
 - laitoshoidossa lasten keskinäisiä konflikteja ja riittämätöntä aikuisresurssia

Mikä sosiaalityöntekijöiden mielestä helpottaa epäkohtiin puuttumista?

- Hyvät ja avoimet suhteet sijaishuoltopaikan aikuisten kanssa, keskinäinen tuntemus ja luottamus
- Perhehoitajien valmius pyytää ja ottaa tukea vastaan & selkeiksi sovitut toiminnan ”raamit”
- Lapsen rohkeus kertoa kokemuksistaan avoimesti sosiaalityöntekijälle

Lähde: Kysy ja kuuntele –hankkeen työpaja ammattilaisille

Pohdittavaksi

Suurimmalla osalla lapsista on hyvä olla sijaishuoltopaikassa

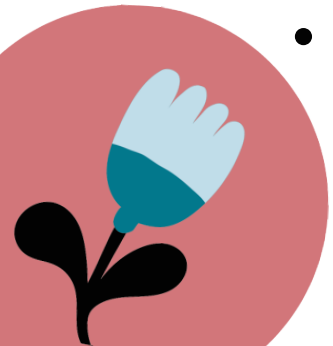
- Laitoshoidossa olevista teini-ikäisistä pieni osa tilanteessa, joka vaatii huomiota ja toimenpiteitä

Lasten keskinäinen väkivalta sijaishuoltopaikoissa

- Lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen on aikuisten vastuulla – tässä meidän on pystyttävä parempaan

Miten lisätä pysyvyyttä sijaishuollon olosuhteisiin?

- Arviolta 30 % sosiaalityöntekijöistä vaihtui hankkeen aikana
- Yli viidennes aineiston lapsista jo 3. sijaishuoltopaikassaan
- Vaihdot laitosten henkilökunnassa tavallinen epäkohta

Julkaisut

- Loppuraportti: ”Kiitos kun pidätte huolta, että asiat olisi minulla hyvin”
<https://www.julkari.fi/handle/10024/144202>
- Sijaishuollon lapsikohtaisen valvonnan malli
<https://www.julkari.fi/handle/10024/143709>
- Sijaishuollon epäkohdat: katsaus 2000-luvulla tehtyihin tutkimuksiin
<https://www.julkari.fi/handle/10024/143381>
- Sijoitettujen lasten koulunkäynti ja vapaa-aika: kyselytutkimuksen tuloksia <https://www.julkari.fi/handle/10024/143157>
- Muut julkaisut sekä tutkimuslomakkeet: thl.fi/kysyjakuuntele
- Lisätietoja: pia.eriksson@thl.fi, paivi.korhonen@vantaa.fi

Valvojayhteistyöllä kohti yhdenmukaista lapsikeskeistä ohjausta ja valvontaa

TURVAA
ja
TOIVOA

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

Yhteistyössä hyvää valvontatyötä!

Palveluntuottajien näkemyksiä hyvästä valvonnasta:

- Lapsien ja työntekijöiden kanssa keskustelu ohjaus- ja valvontakäynneillä.
- Ajantasaisen tiedon saaminen valvontaviranomaisilta, esim. ohjaussoitot ja ohjauskirjeet.
- Pesäpuu ry:n toteuttama vertaisarvioinnin malli sai kiitosta.
- Aluehallintoviraston ja kunnan yhteiset ohjaus- ja valvontakäynnit.
- *"Valvontakäynnit ovat meillekin hyvä foorumi kertoa viestiä laitossyksiköiden arjesta sekä tuoda esille asioita, joihin palveluntuottajan näkökulmasta olisi hyvä pohtia uusia keinoja, ratkaisuja ja yhteistyökuvioita. "*
- *"Valvontakäynti on mielestäni onnistunut, kun molemmat osapuolet oppivat jotain uutta. "*
- *"Ohjaus ja valvonta on mennyt keskustelevampaan suuntaan ja yhteistyöhön erityisesti itse ohjaus- ja valvontakäyntien osalta. "*
- *"Hyvä kohtelu sijaishuollossa on lisääntynyt viime vuosien aikana varmasti. Ehkä lisääntynyt ohjaava yhteistyö ja avoimuus ovat osaltaan vaikuttaneet. "*

Mitä voisi vielä kehittää?

Palveluntuottajien näkemyksiä:

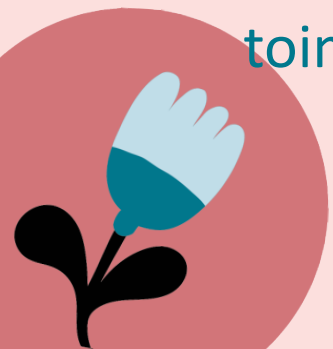
- Linjauksien ja asiakirjapohjien yhtenäistäminen.
- Sähköistä alusta, jonne palveluntuottajat voisivat viedä asiakirjansa kaikkien valvojatoimijoiden käyttöön.
- Hyvien käytäntöjen jakamisen mahdollisuudet.
- Ohjaus- ja valvontakäyntien teemat ja painopisteet.
- Valvojatoimijoiden yhteistyön läpinäkyvyyden parantaminen.
- Kilpailutusvaateiden tarkastelu yhdenmukaisemmiksi keskenään.
- Vastuusosiaalityöntekijöiden toivottiin tapaavan nykyistä enemmän lapsia kahden kesken.

Mistä elementeistä muodostuu valvojatoimijoiden hyvä yhteistyö?

Kuntatoimijoiden näkemyksiä:

- Riittävän tiivis yhteistyö eri toimijoiden kesken.
- Välitön ja ajantasainen tiedonkulku.
- Yhdessä tekemisen henki, vuoropuhelun ylläpitäminen.
- Selkeät yhteneväiset ohjeet, yhteisten linjausten hakeminen keskustellen ja toista kuunnellen.
- Päällekkäisen työn välttäminen.
- Jokainen tunnistaa oman valvontatehtävänsä, mutta myös toisen toimijan toimivaltaisuuuden.

***Yhdessä tehden
yhteisellä tavoitteella,
lapsen etu ensin,
saamme lapsen keskiöön
sijaishuollon
valvonnassa!***

[Runokuvat
\(ajatusmaailma.com\)](http://ajatusmaailma.com)

5.10.2022

JOKAISELLA PITÄISI OLLA AINAKIN YKSI PAIKKA ,
JOSSA VOISI OLLA SANOMATTA SANAAKAAN.
JOSSA VOISI KUUNNELLA HILJAISUUTTA.
JOSSA VOISI OLLA VÄSYNYT JA RIKKI,
ILMAN ETTÄ KUKAAN VAATII MITÄÄN.
PAIKKA JOSSA VOI ITKEÄ JA NAURAA.
PAIKKA JOSSA VOI KERÄTÄ VOIMIA.
PAIKKA JOSSA TUNTEE OLEVANSA TÄRKEÄ
JUURI SELLAISENA KUIN ON.

MARIA VAKKURI

Pia Gripenberg, Päivi Korhonen, Hanna Lappi, Mervi Lyytikäinen & Anna Tervonen